

979/2004

Annettu Helsingissä 18 päivänä marraskuuta 2004

Sisäasiainministeriön asetus poliisin voimakeinojen käyttämisestä

Sisäasiainministeriön päätöksen mukaisesti säädetään 7 päivänä huhtikuuta 1995 annetun poliisilain (493/1995) 54 §:n 3 momentin, sellaisena kuin se on laissa 315/2001, nojalla seuraavasti:

1 § Soveltamisala

Tässä asetuksessa määrätään tarkemmin poliisilain (493/1995) 27 §:n 1 momentissa tarkoitetusta poliisimiehen oikeudesta voimakeinojen käyttöön. Se, mitä jäljempänä on määrätty, koskee

- 1) poliisiasetuksen (1112/1995) 1 §:ssä tarkoitettua poliisimiestä;
- 2) muuta poliisihallinnon palveluksessa olevaa, jolle on annettu voimankäyttöväline sekä
- 3) soveltuvin osin poliisilain 27 §:n 3 momentissa tarkoitettua sivullista tämän käyttäessä voimakeinoja poliisin ohjauksessa.

Tämän asetuksen lisäksi voimakeinojen käytössä on noudatettava, mitä siitä erikseen säädetään poliisilaissa, poliisiasetuksessa ja sisäasiainministeriön asetuksessa kulkuneuvon pysäyttämisestä (1087/2001). Häätävarjelusta ja pakkotilasta säädetään rikoslaissa.

2 § Määritelmät

Tässä asetuksessa tarkoitetaan

- 1) voimakeinojen käytöllä voimankäyttövälineen tai fyysisen voiman käyttämistä siten, että sillä pyritään vaikuttamaan tehtävän kohteena olevan henkilön käyttäytymiseen joko suoraan tai välillisesti;
- 2) voimankäyttövälineellä poliisiasetuksen 18 §:n 2 momentissa tarkoitettuja välineitä;
- 3) ampuma-aseen käytöllä ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitetun ampuma-aseen käytöstä varoittamista, sillä uhkaamista ja laukauksen ampumista. Ampuma-aseen esille ottaminen ja toimintavalmiuteen saattaminen eivät ole ampuma-aseen käyttöä;
- 4) ampuma-aseella uhkaamisella ampuma-aseen suuntaamista siten, että kohdehenkilöllä on yleisen elämäkokemuksen mukaan vaara joutua kaikkein ankarimpien voimakeinojen käytön kohteeksi, jollei hän noudata sitä käskyä, jota ampuma-aseella uhkaamisella tehostetaan;
- 5) voimankäyttövälineen kantamisella sen hallussapitoa;
- 6) voimankäyttökoulutuksella voimankäyttövälineiden toiminnan, vaikutusten, käytön, niihin liittyvän taktiikan sekä fyysisten voimakeinojen käytön koulutusta;
- 7) tasokokeella testiä, jossa osoitetaan, että testattavalla on poliisin ylijohdon määrittelemät tiedot ja taidot asianomaisen voimankäyttövälineen käyttöön.

3 § Varautuminen voimakeinojen käyttöön ja siitä varoittaminen

Jos virkatehtävää suoritettaessa on syytä epäillä kohdattavan poliisilain 27 §:n 1 momentissa tarkoitettua vastarintaa, voimakeinojen käyttöön on varauduttava sopivalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla huomioon ottaen poliisilain 2 §:ssä säädetty periaatteet.

Virkatehtävän kohteena olevaa henkilöä on varoitettava mahdollisuudesta joutua voimakeinojen käytön kohteeksi, jos se on mahdollista ja tarkoituksenmukaista.

Varoittaminen voidaan tehdä suullisesti tai muulla tarkoitukseen soveltuvalla ymmärrettävällä tavalla.

4 §

Voimakeinojen valinta ja käyttö

Tässä asetuksessa tarkoitettuja voimakeinoja voidaan käyttää poliisilain 27 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa.

Voimakeinojen valinnassa ja käytössä on otettava huomioon voimakeinojen käytön todennäköiset vaikutukset ja seuraukset niiden kohteena olevaan henkilöön ja erityisesti sivullisten turvallisuuteen. Vaikutusten ja seurausten arvioinnin on oltava jatkuvaa. Ankarin voimakeino on ampuma-aseen käyttö. Ampuma-asetta voidaan käyttää vain silloin, kun lievempää keinoa tilanteen hoitamiseksi ei ole käytettävissä ja kyseessä on välitöntä ja vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle aiheuttavan henkilön toiminnan pysäyttäminen. Ampuma-asetta voidaan käyttää myös kiireellistä ja tärkeää tehtävää suoritettaessa esineen, eläimen taikka kiinteän omaisuuden aiheuttaman esteen poistamiseksi. Ampuma-asetta ei saa käyttää väkijoukon hajottamiseksi tai henkilön paikalta poistamiseksi, ellei ampuma-aseessa käytetä poliisiasetuksen 18 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaisia kaasutms. patruunoita niistä erikseen annettujen määräysten mukaisesti. Ampuma-aseen käytöstä yleisen kokouksen hajottamiseksi päättää päällystään kuuluva poliisimies.

Virkatehtävän kohteena olevan henkilön liikkumavapautta voidaan rajoittaa käsiraudoilla tai muulla tarkoitukseen sopivalla tavalla. Kohdehenkilöä ei saa kuitenkaan kahlita liikkuvan ajoneuvon rakenteisiin. Liikkumavapauden rajoittaminen ei saa aiheuttaa vaaraa tai tarpeetonta kipua, eikä sitä saa jatkaa kauempaa kuin on tarpeellista.

5 §

Voimankäyttökoulutus, harjoittelu ja seuranta

Poliisimiehen ja muun poliisihallinnon palveluksessa olevan on tunnettava hallinnassaan olevien voimankäyttövälineiden vaikutukset ja niiden käyttöön liittyvät säännökset sekä osattava käyttää niitä asianmukaisesti.

Voimankäytön perus- ja kouluttajakoulutuksesta vastaa Poliisikoulu. Voimankäytön ylläpitokoulutuksesta ja harjoittelusta vastaa poliisiyksikkö. Harjoittelun ja koulutuksen käytännön toteuttamisesta vastaa poliisiyksikön päällikkö.

Poliisiyksikön on järjestettävä edellä 1 momentissa tarkoitetuille henkilöille ylläpitävää koulutusta ja harjoittelua poliisiasetuksen 18 §:n 2 momentissa tarkoitetuille eri ampuma-asetyypeille vähintään kaksi kertaa vuodessa. Nämä henkilöt ovat velvollisia osallistumaan poliisiyksikön järjestämään koulutukseen ja harjoitteluun, joka luetaan työajaksi. Poliisiasetuksen 18 §:n 2 momentissa tarkoitettujen eri ampuma-asetyppien käyttöön on suoritettava vuosittain tasokoe. Muiden voimakeinojen käyttöön tasokoe suoritetaan poliisin ylijohdon erillisen määräyksen mukaisesti.

Poliisiyksikön on ylläpidettävä rekisteriä aseistuksesta, koulutuksesta ja harjoittelusta siten kuin poliisin ylijohdosta on määrää.

Voimankäyttökoulutusta saa antaa vain poliisimies, joka voimankäyttökoulutuksesta annettujen määräysten mukaisesti on hyväksytty toimimaan voimankäyttökouluttajana.

6 §

Oikeus kantaa ja käyttää voimankäyttövälineitä

Poliisimiehellä ja muulla poliisihallinnon palveluksessa olevalla henkilöllä on oikeus kantaa ja käyttää

voimankäyttövälinettä vain, jos hän on saanut kyseisen voimankäyttövälineen käyttöön koulutuksen, osallistunut 5 §:ssä mainittuun ylläpitävään koulutukseen ja harjoitteluun sekä suorittanut voimankäyttövälineen tasokokeen.

Eläinten lopettamista varten ampuma-aseen kantaminen ja käyttö on sallittua ilman ampuma-asetyyppin käyttöoikeutta ja tasokoetta. Poliisimiehellä on tällöinkin oltava riittävä perehtyneisyys ampuma-aseen käyttöön ja eläinten lopettamiseen.

7 §

Voimankäyttövälineiden säilyttäminen

Voimankäyttövälineet on säilytettävä poliisin tiloissa. Perustellusta syystä niitä voidaan kuitenkin säilyttää muuallakin. Voimankäyttövälineet on säilytettävä siten, etteivät ne joudu asiattomien haltuun tai muuten aiheuta vaaraa. Ampuma-aseiden ja patruunoiden säilyttämisessä on lisäksi noudatettava, mitä ampuma-aselain 105 §:ssä sekä 106 §:n 1 ja 4 momentissa säädetään.

Poliisiyksikön on järjestettävä voimankäyttövälineiden käsittelyä ja säilyttämistä varten riittävästi tarkoitukseen soveltuvia ja turvallisia tiloja.

8 §

Voimakeinojen käytön valvonta

Poliisin ylijohdo seuraa poliisin voimakeinojen käyttöä ja ohjaa sekä kehittää niiden koulutusta.

Voimankäyttövälineiden käytöstä on laadittava viipymättä selvitys esimiehelle poliisin ylijohdon erikseen antaman määräyksen mukaisesti. Selvitys on laadittava myös tarkoituksettomasta ampuma-aseen laukeamisesta. Lisäksi selvitys on laadittava myös muusta voimakeinojen käytöstä, jos siitä on aiheutunut vahinkoa omaisuudelle tai vähäistä vakavampia ruumiinvammoja.

Poliisiyksikön on toimitettava tässä pykälässä tarkoitetut selvitykset viipymättä Poliisikoululle, jonka on tehtävä voimankäyttöselvityksistä yhteenveto poliisin ylijohdolle vähintään kerran vuodessa.

Tässä pykälässä tarkoitetut selvitykset ovat salassa pidettäviä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 5 kohdan nojalla. Poliisin ylijohdo tai sen määräämä antaa yhteenvedoista tietoja julkisuuteen.

9 §

Tarkemmat ohjeet

Poliisin ylijohdo antaa tarvittaessa tarkempia tämän asetuksen täytäntöönpanoa koskevia poliisihallinnon sisäisiä määräyksiä ja ohjeita.

10 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan 26 päivänä marraskuuta 2004.

Helsingissä 18 päivänä marraskuuta 2004

Sisäasiainministeri

Kari Rajamäki

Polisiylitarkastaja

Eero Laine